

KÕRGESSAARE VALLA

TEATED

OMAVALITSUSE INFOLEHT

NR. 5
2009

REEDE 15. MAI 2009

ILMUB IGA KUU KOLMANDAL REEDEL

TASUTA

Eesti lipp 125

4. juunil möödub 125 aastat esimese sinimustvalge lipu õnnistamisest Otepää kiriklas. Selle meie riigile ja rahvale olulise sündmuse puhul kingib Vabariigi President kõikidele üldlaulu- ja tantsupeol osalevatele rühmadele sinimustvalged kandelipud, toimub traditsiooniline tudengite hoburongkäik Tartust Otepäele ning avatakse infotahvel Eesti lipu 100. aastapäeva märkiva rändrahn juures Väikese Munamäe jalamil. Kutsun teid seda tähtpäeva väärikalt tähistama, heisates oma kodulinnas või -vallas sinimustvalged lipud ja toetades sünnipäeva tähistamise üritusi.

Lugupidamisega
Siim Kiisler
regionaalminister

Kõrgessaare VAK teated: Reedel 22. mai, algusega 17.00 Kõrgessaare-Luidja -Kõrgessaare Rattasõit.

Stardipaik Kõrgessaare Valitsejama juures. Lisaks põhisõidule lastele alates 3-4 aastastest lastesõidud.

Parimatele medalid ja auhinnad. Lisaks loosime kõigi osalejate vahel rohkesti loosiauhindu. Võistlusteks registreerimine algab kell 16.00.

1. juunil, algusega 15.00 Kõrgessaare aleviku korvpalliplatsil tähistame LASTEKAITSEPÄEVA

Teeme sporti, maalime, teeme asfaldijoonistusi, näomaalinguid jpm. huvitavat. Lisaks kõigile maiustusi! Ole kohal ja lustime koos...

Kõrgessaare VAK Noortekeskuse info:

10-12 juuli toimub Hiiumaa Noortekeskuste ühine suvelaager KIIKS 2009 Kassari kiigeplatsil.

Projekt on suunatud 13-26 aastastele noortele (13-16a. lapsevanema kirjaliku loa alusel). Igast omavalitsusest on oodatud kuni 20 noort. Eelregistreerimine toimub kuni 15. juunini ja meie valla noored saavad seda teha Kõrgessaare VAK Noortekas või saata oma nime laagrisooviga meiliaadressile kairi34@mail.ee. Osavõtutasu ühele inimesele on 50.- krooni. Telk ja magamiskotiga tuleb ise kaasa võtta.

Ettevõtlikud noored ja lapsevanemad!

Ootan teid Kõrgessaare VAK Noortekeskusesse neljapäeval 21. mail kell 18.00, et ühiselt mõelda meie laste, noorte suvele ning see sisukamaks muuta ja ehk jätkub meil mõtteid nii sügisesse, talvessegi.

Kairi Zolotova

Kõrgessaare VAK Noortekeskuse noortejuht
kairi34@mail.ee, tel. 53405380

Täname kõiki tublisid inimesi, kes aitasid 1. mail Lauka küla kaunimaks muuta.

Kokku aitasid korda teha Lauka jaanituleplatsi, Lauka seltsimaja ümbrust ning Lauka bussijaama tagust maa- ala 34 inimest. Kohtumiseni järgmistel röömsatel, tegusatel ettevõtmistel!

MTÜ Lauka piirkonna külaarendusseltsi juhatus

BEEBIPIDU

10. mail toimus Tervisemajas meie valla väikeste kodanike vastuvõtt, kes nad said koos sünnitunnistusega raamatu ja lusika. See aasta muutsime traditsiooni ja pidu toimus emadepäeval. On vähe inimesi, kellel ei ole ema või nad ei tea, kes ta ema on. Ema olemasolu meie elus on väga tähtsal kohal.

Vastuvõtule oli kutsutud 11 perekonda, kohal olid 9. Lapsi tervitas vallavanem Jaanus Valk ja esinejaks oli Kärkla Nukuteater, kes esitas „Kakukese“ näidendi.

Sünnitunnistused said: **Janori Rimmelg, Kevin Sihver, Birgit Lember, Anna-Marie Heido, Mia-Marleen Laansalu, Karl-Markus Sadul, Marek Valk, Milana Gorgodze, Mia Pik, Meriilli Kõuts ja Anri Rappu.**

Larissa Babõnina

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Toetus Euroopa Sotsiaalfondist

Kõrgessaare vald sai meetme "Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine" esimeses avatud taotlusvoorus projektiga "Kõrgessaare valla tööharjutuskeskuse töölerakendamine ja arendamine" Euroopa Sotsiaalfondi toetust 2 771 tuh kr. Kokku on projekti maksumus 2,99 milj kr ning see kestab kuni 28 veebruar 2012. a Kokku leidis rahastust leidsid 32 projekti (taotlejaid oli 119), mis aitavad kaasa erinevate tööturu riskigruppide tööle naasmisele. Kuna taotlusvooru rahastamise eelarve summa oli 150 miljonit krooni, said rahastamisotsuse need taotlused, mis kogusid aritmeetilise keskmise hindena 85 või rohkem punkti.

Kõrgessaare valla projekti raames viiakse töötutele läbi erinevaid koolitusi (õppeperiood algab septembris), tööharjutusi; osutatakse nõustamisteenust jne. Pikaajalisel tööharjutusel ning pikkadel koolitustel osalejatele makstakse stipendiumi, neile hüvitatakse sõidukulud ning tagatakse üks kord päevas toitlustamine. Kes soovivad saada teavet projekti kohta saab seda helistades 462 2491; 53415285 (Katrin Sarapuu) 462 2492; 505 5746 (Linda Kiivit) või kirjutada kati@korgessaare.hiiumaa.ee. Täpsem ning jooksev projekti tegevusi kajastav info saab olema ka valla kodulehel www.korgessaare.ee alates 18.05.09. Püüame projekti elluviimise kaudu olla toeks meie valla elanikele niipalju kui võimalik.

Katrin Sarapuu
Projektijuht

ÕNNITLEME MAIKUU EAKAID SÜNNIPÄEVALAPSI JA JUUBILARE!

HUGO-MEINHARD JÕGI

PEETER RAJAMÄE

AITA KOIT

AINO OGA

SELMA KATTEL

VAIKE KASSER

VILJA GREIS

ELMAR PALL

ELLE TURSK

PEETER SÄRGAVA

GENNADI KÕRM

KALEV JÕGI

MAILI RÕUK

MUUSEUMIÖÖ

16. mail toimub Muuseumiaasta üks suurüritustest – esmakordselt viiakse üle-eestiliselt läbi MUUSEUMIÖÖ.

Muuseumid on tasuta avatud kell 19–24, Meie vallast osalevad MUUSEUMIÖÖL:

1. Hiiumaa Militaarmuuseum
2. Tahkuna tuletorn
3. Kõpu tuletorn
4. Ristna tuletorn

Tulge saage osa ainulaadsest võimalusest kogeda asju mis päevavalguses on hoopis teistsugused.

Kõrgessaare valla tuletornides toimuva kohta on täpsem info www.korgessaare.ee

LAUKA PÄEVAKESKUSE TEATED

26.mail JUUKSUR alates kell 8.00.
eelnev registr. Sirje Vaku telef. 4631297;
56662317

**28.mail kell 13.00 pensionäride
koosviibimine** Lauka külaseltsi ruumides:
külalisteks Kärkla eakad väikese
eeskavaga; sünnipäevalaste õnnitlemine.
Transport: 12.20 Pihla, Roots; 12.45
Viskoosa

Meeldetuletus puuetega inimeste grupile,
kes **3.- 4.juunil** sõidavad **Pärnusse!**
Kaasa – pensionitunnistus/ õpilaspilet;
ujulasse minekuks ujumistrikoo ja
pesemisvahendid.
Väljasõit: 3.juunil 7.15 Lauka; 7.20
Viskoosa bussipeatus

**11.juunil kell 13.00 pensionäride
koosviibimine:** BINGO mängimine;
sünnipäevalaste õnnitlemine. Transport:
12.20 Pihla, Roots; 12.45 Viskoosa

16.juunil JUUKSUR alates kell 8.00.
eelnev registr. Sirje Vaku telef. 4631297;
56662317

Vallavalitsuse istungid

23. APRILL

1.Toimetulekutoetus. Lubada välja maksta aprillikuu toimetulekutoetus 11 taotlejale kogusummas 14668 krooni.

2.Kohalike maanteede ajutise sulgemise lõpetamine. Seoses teekatete kandevõime taastamisega lõpetada Kõrgessaare Vallavalitsuse 26.03.2009 määruse nr 3 "Kohalike maanteed ajutise sulgemine" kehtivus.

3.Kinnisasja jagamine. Nõustuda Kalana külas Sookopli ja Rängakopli kinnistute jagamisega alljärgnevalt: 4,04 ha Rängakopli, 5616 m² Korbi, 6432 m² Hauka, 6493 m² Viu, 10487 m² Kulli ja 18250 m² Kotka maaüksus.

4.Peremehetu ehitise arvelevõtmine.

Võtta peremehetu ehitisena arvele Kõrgessaare alevikus endisele DAGOTar AS'ile kuulunud Veehaarde kinnistu pumbamajade elektrienergiaga varustamiseks ehitatud 0,4 kV õhuliini pikkusega 360 meetrit. Määrata peremehetu vara hooldajaks OÜ Jaotusvõrk.

5.Detailplaneeringu algatamine.

Algatada Rootsi küla TAALA I kinnistu detailplaneeringu koostamine maa-ala kruntideks jaotamiseks ja ehitusõiguse määramiseks. Kinnitada planeeringu lähteseisukohad. Vallavalitsusel sõlmida detailplaneeringu algatajaga leping, millega määratakse vallavalitsuse ja planeeringu algatamise taotleja kohustused planeeringu koostamisel ja rahastamisel. Mitte algatada TAALA I kinnistu keskkonnamõju strateegilist hindamist seoses kinnistu detailplaneeringu koostamisega.

Algatada Suureranna küla JÜRНА-ANDRUSE kinnistu detailplaneeringu koostamine maa-ala kruntideks jaotamiseks ja ehitusõiguse määramiseks. Kinnitada planeeringu lähteseisukohad. Vallavalitsusel sõlmida detailplaneeringu algatajaga leping, millega määratakse vallavalitsuse ja planeeringu algatamise taotleja kohustused planeeringu koostamisel ja rahastamisel. Mitte algatada JÜRНА-ANDRUSE kinnistu keskkonnamõju strateegilist hindamist seoses kinnistu detailplaneeringu koostamisega.

6.Detailplaneeringu vastuvõtmine ja avaliku väljapaneku korraldamine.

Võtta vastu Suurepsi küla UUE-HENDRIKU kinnistu detailplaneeringu projekt. Võtta vastu Mudaste küla OGANDI küla KUBJA, Nõmme-TÕNISE, SAADU ja OJAKALDA kinnistute detailplaneeringu projekt. Korraldada planeeringute avalik väljapanek Kõrgessaare Vallamaja 6.-20 mai 2009.

7.Detailplaneeringu kehtestamine.

Kehtestada Paope küla TAGAPÖLLU ja HEINALÄKU kinnistute detailplaneeringud. Kehtestada Tahkuna küla VIKTORIA TEE 3 kinnistu detailplaneering.

8.Ehitusloa väljastamine.

Väljastada ehitusloa Jüri Ratas'ele suvila püstitamiseks Luidja küla TORMIRANNA kinnistule.

Väljastada ehitusloa Fred Randver'ile suvila püstitamiseks Luidja küla LIIVALUITE kinnistule.

9.Kirjaliku nõusoleku väljastamine.

Väljastada kirjalikud nõusolekud Jaanus Pauklinile Poama küla PÄRDI kinnistule kuuri, puukuuri ja garaaži püstitamiseks.

30. APRILL

1.Raha eraldamine reservfondist.

Eraldada reservfondist 9440 krooni lasteaed Vigri rekonstrueerimise- ja renoveerimistöõde ehitusprojekti ekspertiisi koostamise kulude katteks.

2.Projekteerimistingimuste väljastamine.

Väljastada projekteerimistingimused Alan Macpherson'ile elamu püstitamiseks Suureranna küla SUUREMETSА kinnistule.

3.Ehitise kasutusloa väljastamine.

Väljastada kasutusloa Neeme Kasserile ja Ruudi Kasserile Luidja küla JÄRVE kinnistul asuvalle elamule ja kuurile.

4.Ehitusloa väljastamine.

Väljastada ehitusloa OÜ-le Jaotusvõrk Kõpu küla KÕNESTE kinnistu elektrivarustuse rajamiseks.

Väljastada ehitusloa Jaanus Rohusaarele elamu püstitamiseks Tahkuna küla VIKTORIA TEE 3 kinnistule.

7. MAI

1.Hooldajatoetuse maksmine.

Lubada välja maksta maikuu hooldajatoetus 23 isiku hooldajale summas 6480 krooni.

2.Katastriüksuse sihtotstarbe muutmine.

Muuta Suureranna küla SIRELI katastriüksuse senine sihtotstarve maatulundusmaa 100% uus sihtotstarve järgmiselt: 95% maatulundusmaa ja 5% ärimaa.

3.Ehitusloa väljastamine.

Väljastada ehitusloa LBR Grupp OÜ-le elamu ja garaaž-suvemaja püstitamiseks Hirmuste küla PISIJAAGU kinnistule.

4.Ehitise kasutusloa väljastamine.

Väljastada kasutusloa OÜ-le Best Holding Kõrgessaare Sadama kinnistul asuvalle sadama värvahoonele.

Väljastada kasutusloa OÜ-le Best Holding Kõrgessaare Sadama kinnistu vee- ja kanalisesoonitrassile.

Väljastada kasutusloa OÜ-le Jaotusvõrk Mudaste küla MASTI kinnistul asuva mobiilsidemasti elektrivarustusele.

Väljastada kasutusloa Tele 2 Eesti AS-le Mudaste küla MASTI kinnistul asuvalle mobiilsidemastile.

Väljastada kasutusloa OÜ-le Jaotusvõrk Kalana küla KIVERIKU kinnistu elektrivarustusele.

Väljastada kasutusloa OÜ-le Jaotusvõrk Kalana küla MÄETAGUSE kinnistu elektrivarustusele.

Väljastada kasutusloa OÜ-le Jaotusvõrk Suureranna küla JÜRНА-ANDRUSE kinnistu elektrivarustusele.

Kõrgessaare Vallavolikogu istung toimub 15. mail 2009 kell 15.00 vallamajas

Päevakorras:

vallavanema infotund;

1.Kõrgessaare valla 2008 majandusaasta aruande kinnitamine. Audiitori järeldusotsus. Revisjonikomisjoni arvamus. Vallavalitsuse seisukoht.

2.Jaoskonnakomisjoni moodustamine.

3.Laenu võtmine.

4.Kalana küla Vaatluspunkti kinnistu detailplaneeringu kehtestamine.

5.Kõrgessaare Vallavolikogu 14.11.2008 otsuse nr 91 muutmine.

6.Muud küsimused.

PUHKUSED

Abivallavanem Katrin Sarapuu 18.05 – 22.06.

Pearaamatupidaja Inge Elissaar 03. – 09.06.

Sotsiaalnõunik Linda Kiivit 01. – 10.06.

Raamatupidaja Kulla Nabbi 15.06. – 03.07.

Asjaajaja Maire Türpuu 15. – 26.06.

Vallavolikogu õigusaktide eelnõud, vastuvõetud vallavalitsuse korraldused ja määrused ning vallavolikogu otsused ja määrused on avalikustatud valla kodulehel www.korgessaare.ee

VALLAVARA VÕORANDAMINE

Kõrgessaare Vallavalitsus müüb suulisel enampakkumisel järgmised vallavarad:

1. Kõrgessaare alevikus asuva **Tööstuse tee 17a** kinnistu, kü nr 39201:004:0756, pindala 1328 m², sihtotstarve tootmismaa (003;T) 100%. Enampakkumise alghind 50 000.- krooni, tagatisraha suurus 5 000.- krooni, osavõtutasu suurus 1 000.- krooni. Enampakkumine toimub **02.06.2009 kell 16.00** Kõrgessaare vallamajas.

2. Lauka külas asuva **Käina tee 44** kinnistu, kü nr 39201:004:0795, pindala 3511 m², sihtotstarve ärimaa (002;Ä) 100%. Enampakkumise alghind 30 000.- krooni, tagatisraha suurus 3 000.- krooni, osavõtutasu suurus 1 000.- krooni. Enampakkumine toimub **02.06.2009 kell 16.30** Kõrgessaare vallamajas.

3. Lauka külas asuva **Pumbamaja** kinnistu, kü nr 39201:004:0755, pindala 81 m², sihtotstarve tootmismaa (003;T) 100%. Enampakkumise alghind 5 000.- krooni, tagatisraha suurus 1 000.- krooni, osavõtutasu suurus 1 000.- krooni.

Enampakkumine toimub 02.06.2009 kell 17.00 Kõrgessaare vallamajas

Osavõtutasu ja tagatisraha tasuda Kõrgessaare Vallavalitsuse arvelduskontole nr 1120118237 Swedbankas või sularahas enne enampakkumise toimumist vallavalitsuse kassasse. Osavõtutasu ei kuulu tagastamisele. Enampakkumisel võivad osaleda kõik füüsilised ja juriidilised isikud, kelle osavõtt ei ole seadusega keelatud. Järelmaksu müügihinna tasumisel ei rakendata ja müügihind tuleb tasuda kolme kuu jooksul peale tulemuste kinnitamist. Ostu-müügi vormistamise kulud kannab enampakkumise võitja. Varaga saab tutvuda 28.05. – 02.06.2009 eelneval kokkuleppel tel 462 2494 või 514 6841 Kalle Viin.

Esmakordselt korraldatakse Lauka piirkonna külade kokkutulek **selle aasta 08. augustil** Lilbi külas. Lauka piirkonna arengukavas on arvatud meie piirkonnaks 11 küla: Hüti küla, Heiste küla, Lilbi küla, Isabella küla, Napi küla, Metsaküla küla, Kurisu küla, Heigi küla, Lauka küla Otste küla, Pihla küla.

Kallid selle piirkonna endised-praegused ja tulevased elanikud ning kõik kes tunnevad sidet sellega - olete oodatud! Kavas on mitmed kohtumised, lustimised jne. Täpsem päevakava edaspidi. Lisainfot saab küsida tel. 5111351 (Katrin) 53499685 (Tõnis) või e- posti aadressilt: laukakylaselts@korgessaare.hiiumaa.ee

HEAD LAPSEVANEMAD!

Tuletan meelde, et on veel mõned vabad kohad laagrisse, mis toimub **URUMARJA NOORTELAAGRIS 18.–26. AUGUSTINI**. Urumarja laager asub Pärnumaal ja sobib 7–12-aastastele noortele.

Täistuuksu hind on 2025.- krooni, millest lapsevanemal tuleb 9 laagripäeva eest tasuda 1035.- krooni.

Palun huvitatutel registreerida Kõrgessaare Vallavalitsuses **Larissa Babõnina** juures hiljemalt **12. juuniks 2009**.

Info:5064 565, larissa@korgessaare.hiiumaa.ee

TERVISEMAJA KASUTATUD RIIETE KAUPUS

annab teada, et pood on avatud ka LAUPÄEVITI 11.00-14.00; ETNR 11.00-16.00; K14.00-18.00

Mai lõpuni kestab soodusmüük! Paljud kaubad on 50% soodsamate hindadega.

Naiste ülerõivad 15 kr; püksid 20 kr

Lasterõivad 5 kr

Olete oodatud! Vilje Veevo, tel.56304639

Meie valla orhideed

Pole sugugi harv juhus, kui orhideedest juttu tehes mõni inimene imestades küsib, et kas neid siis kasvab Eestis ka!? Pikema seletamise järel on vahel selgunud, et mõnda liiki siiski teatakse, kuid ei osata seda orhideeliste sugukonnaga seostada. Eks nimel orhidee ole ju tugev lõunamaa maik juures ja enamik orhideeliiki, mida maailmas on üle paarikümne tuhande, kasvabki troopikas. Eestis kasvab praegu teadaolevalt 36 liiki orhideesid ehk kápalisi, millest 30 liiki on leitud ka Kõrgessaare vallast. Selle tulemusega on meie vaid uhkelt nelja Eesti kõige orhideerikkama valla seas. Hiiumaal tervikuna leidub 31 liiki. Vallamaja vastas asuvas ainulaadses orhideepennas võib kevade ja suve jooksul näha õitsemas kümnekond liiki orhideesid. See on väga tubli tulemus nii väikese maalapi kohta.

Esimese lugu: Kaunis kuldking

Esimeses loos tutvustan lähemalt meie kõige tuntumat ja Eesti ning kogu Euroopa kõige suuremate õitega orhideed kaunist kuldkinga (*Cypripedium calceolus*). Kuldkinga õie läbimõõt võib ulatuda 10 sentimeetrit. Õie suuruses pääsevad Eesti looduslikest taimedest temaga võistleva vaid kollane võhumõök ja valge vesiroos. Hiiumaal õitseb kaunis kuldking tavaliselt juuni esimeses pooles, varajase kevade korral võib esimesi õisi kohata ka mai lõpupeevil. Nime on ta saanud tänu oma kingakujulisele õiele, õieti küll meenutab kollast kinga üks õiekattelehtedest (huul), teised on punakaspruunid ja võiksid vabalt olla

kuld kollasele „kingale“ paelte eest. Kaunis kuldking on putuktolmleja. Kuigi tema õites nektarit ei leidu, suudab ta värvuse ja lõhnaga putukaid meelitada otse „kinga“ sisse lendama. Sealt välja pääsemiseks tuleb putukal kokku puutuda õietolmuga. Kuid ainult teatud liiki mesilased, kes on just paraja suurusega, saavad toimetada õietolmu järgmises õies õigesse kohta. Seetõttu on viljumise protsent küllaltki madal. Justkui häbenedes oma suurust ei hiilga kuldking õiteküllusega nagu peaaegu kõik teised meie kápalised. Ühe varre kohta on tavaliselt 1-2 õit. Kolmeõielised taimed on väga suur haruldus.

Enne õitsemist on kuldkinga ära tunda hulga keerulisem. Tema lehed meenutavad piibelehe omi, sageli kasvavadki nad meie metsades suisa kõrvuti. Lähemal vaatamisel pole veidi vilunud silmal siiski raske nende kahe taime vahel vahet teha. Kuldkinga leherood on märksa selgemini eristatavad ning lehed ja vars on madaltihedalt karvased. Lehti on 3-6 ja need kinnituvad 20-60 cm pikkusele varrele vaheldumisi. Mullas asuv horisontaalne pikkade juurtega risoom moodustab harunedes puhmikuid, milles asuvate võsude arv võib ulatuda paarikümneni. Kuigi maapealne vars püsib elus vaid ühe aasta, võib sellise puhmiku vanus olla ka sada aastat. Esimese õieni kulub ühel taimel aega 10-15 aastat. Hiiumaal kasvab kuldking peamiselt metsades. Mujal Eestis leidub teda ka puisniitudel ja mõnikord lausa kadastikes, kuid ikka seal, kus on parajalt niiske see ka pole, kaitset vajab ta ikka meie endi - inimeste eest.

ja varju päikese eest. Kõik orhideeliigid on Eestis looduskaitse all. Nende korjamine, üleskaevamine, kasvukohtade kahjustamine ja muu sarnane tegevus on keelatud. Kaunis kuldking kuulub kaitsealuste liikide II kategooriasse. Nii kurb kui

Mõnikord võib küll juhtuda, et metsiga tõngub üles kuldkinga risoomi, kuid sagedamini teeb seda inimene, kes tahaks näha teda oma trepi kõrval õitsemas näha. Kuid ega selline keelatud tegevus pikas perspektiivis tulemusi ei anna, sest oma elutegevuseks vajavad kõik orhideed seeneniidistiku abi, mida aiatõimustes ei leidu. Kuldking on eriti tundlik võsastumise suhtes. Lageraielankidel ta hääbub. Loodust säästev inimõju - valikraie, karjatamine ja võsastumise vastane võitlus loovad kuldkingale soodsa keskkonna, kus ta võib rahus kasvada, paljuneda ning meid oma õitega igal aastal rõõmustada.

Arto-Randel Servet

Kõrgessaare valla elanik,
Eesti Orhideekaitseklubi liige

Hoia, mida armastad!

Selle üleskutsega võiks tähistada RMK Hiiumaa puhkeala tegemisi, mis metsanädalal 04.05-10.05 lõpuks piduliku tähistamiseni jõudsid. Mai algus oli puhkealal ja Ristna looduskeskuses kõike muud, kui rahulik ja tavapäranne. Metsanädala raames sai teoks koguni kaks tähtsat sündmust mitte ainult RMK, vaid loodetavasti ka liiama avalikkuse jaoks. Esmaspäeval 4.mai avati pidulikult uus RMK puhkekoht Isabella endise metsamõisa asemel. Rahvarohkeks kujunenud üritusel kõnelesid Helgi Põllo ja Endel Juursalu Isabella metsamõisa ajaloo ja rahva seas veel elavatest mälestustest. Meenutati Hiiumaa esimest eriharidusega metsaülemat Karl Ahrensi, kelle elu- ja töökohaks metsamõis oli. Soovijatel oli võimalus osaleda väikesel ringkäigul, kus tutvustati erinevaid puuliike, mida mõisa endisest rohtiaast veel leida võib. Vanade puude kõrvale pandi sirguma ka kaks uut. Õunapuu sümboliseerimaks Ahrensi aegset suurt õunaaeda ja tamm kui järjepidevuse ja tegevuse sümbol.

Loodame, et sellega on hea algus tehtud ja vana väarikas koht unustusehõlma vajumisest päästetud. Väsinud teeline või uudishimulik möödakäija võib nüüd julgesti mööda kordatehtud sissesõitu suurelt teelt maha keerata. Endisest mõisamajast on alles küll vaid ase, kuid vastset infotahvliit saab endiste aegade kohta üht-teist teada. Parajaks jalasirutuseks sobib teha pisike uurimisretk endises aias, kust võsa on maha võetud ja erinevad puuliigid nimetatult varustatud. Puhkamise ja väikese pikniku pidamise peale on samuti mõeldud – vanade kõrgete lehiste varjus ootavad teelist lihtne laud ja pingid. Reedel 8. mail avas RMK Ristna looduskeskuses pidulikult ukseid näitus-müük „Mere kaubamaja“, mis vähemalt 15. septembrini iga päev 10.00- 18.00 avatuks jääb ja külastajaid ootab. See pole kaubanduskeskus tavapärasest mõistes, kuigi üks külastaja selle kohe hüper-supermarketiks ristiis. Siin on, mida vaadata ja mille üle mõtiskleda ajal, mil Läänemeri on üks saastatumaid ökosüsteeme maailmas ja ligi kolmveerand kogu maailma merede rikkustest on juba ära tarbitud. Kõik väljapandu on

kogutud meie oma kodusaares randadelt, varustajate ring ulatub maailma klubapolele, esindatud on kõik levinumad kaubagrupid ja kõige selle ühisnimetaja on mereprügi. Loomulikult saab meie kaubamajast ka päriselt üht-teist osta, valik on mitmekülgne, kohati üllatuslik ja kindlasti kordumatu ja see pole kindlasti enam prügi. Siin on mõnes mõttes koos meie kodumere ja – randade minevik, olevik ja tulevik, meie mere võlu ja valu, hoolimatus ja inspiratsioon, ilu ja inetus. Oleme siia kogunud osakese sellest, mille eest me kõik kas või kaudselt vastutavad oleme oma eluviisi ja harjumuste läbi. Tingimustes, kus RMK poolt Hiiumaa rannik asuvatest puhkekohtadest äraveetavad prügikogused on aastaga kahekordistunud ja kogu maailmas on rannikupuhkus ja turism laevaliikluse järel üks enim mereprügi põhjustavaid valdkondi soovime, et iga külastaja jääks südames kandma küsimust „Mida me jätame oma lastele?“

Liis Soonik

RMK Ristna looduskeskuse juhataja

Jõerannas õpiti aedu tegema

25.aprillil korraldas MTÜ Hiiumaa Metsaselts Jõeranna külas korendus- ja lattaedade ehitamise õppepäeva. Esmakordselt korraldas metsaselts (koostöös Kõpu Life projektiga) korendusaedade ehitamise õppepäeva 2007.a juunis Suurepsi külas, õpetajaks oli tookord meie seltsi liige Tiit Männamaa. Kuna huvi aedade ehitamise oskuste omandamiseks oli metsaomanike poolt suur, siis korraldasime sellel aastal uue õppepäeva. Seekord oli õpetaja rollis Ivo Mänd ja huvilisi oli kokku tulnud 40, nende seas ka neid, kellel omal aia ehitamise kogemusi piisavalt kui ka täiesti vähikuid. Teadmisi saime tööriistade ettevalmistusest, puitmaterjali valikust ja muidugi aia ehitamisest etappide kaupa. Ivo mõnus õpetamistiil on

tõenäoliselt Kõrgessaare valla inimestele juba hästi teada. Jupi aedagi saime kenasti valmis. MTÜ Hiiumaa Metsaseltsi poolt korraldatavad õppepäevad on metsaomanikele tasuta, jälgige reklaami ja tulge järgmistele osalema.

Lähenevad erametsaomanikele suunatud toetuste järgmised tähtjad:

Erametsaomanikel on võimalik taotleda mitmeid taotlusi, täpsemat infot leiata nende kohta erametsaportaalist www.eramets.ee. Küsimuste korral võtke ühendust Hiiumaa erametsanduse tugiisiku Aira Tossuga telefonil 56488601 või meilil aira.toss@erametsaliit.ee Natura 2000 toetus erametsamaale. Taotlusi saab esitada kuni 21.maini, hilinenud taotlusi võetakse vastu kuni 22. maist kuni 15. juunini, kuid sel juhul vähendatakse toetuse

summat, mis taotlejal oleks olnud õigus saada 1% võrra iga hilinenud tööpäeva kohta. Selleks, et toetust saada, tuleb igal aastal esitada taotlus uuesti. Kui jääte hätta taotluse vormistamisel, siis MTÜ Hiiumaa Metsaselts pakub abil Kärklas Tuuru majas Vabrikuväljak 1 reedel, 15. mail kell 11-16 ja teisipäeval, 19. mail kell 9-12.

Erametsaomanike metsa inventeerimise ja metsamajandamiskava koostamise toetamiseks taotluse esitamiseks on järgmine tähtaeg 22.mai, sellel aastal on tähtjad veel 14.augustil ja 16.novembril

Metsa uuendamise toetamiseks taotluse esitamiseks on tähtaeg 15.juuni, teine tähtaeg on 16.november.

Aira Toss

6. – 7. mail olid Kõrgessaare valla eakad Lääne-Virumaal

Ilmataadile meeldis meie reisiseisakond, sest ilm püsis soe ja päikseline. Esimene peatus oli Viitnal, kus sai kohvi juua ja keha kinnitada. Järgmised peatused oli Palmes ja Sagadiil, kus tutvusime põgusalt Palmse ja Sagadi mõisatega.

Edasi sõitsime Vihula poole, kus toimus pikem peatus Vihula mõisakompleksiga tutvumiseks. Meid tervitas Vihula mõisa sümboolne müügijuht Diana Kivi, kes tegi meiega kaasa toredate ekskursiooni mõisa aladel. Ta viis meid kurssi Vihula mõisa ajaloo, praeguse olukorraga ja tutvustas ka tulevikuplaane. Mõis on eraomanduses, kuulub taanlasele. Mõisahooned ümbritseb suur vabakujundusega park ja kaunis paisjärv. Vanimaks säilinud hooneks on vana härrastemaja ehk Tagamõis,

milles asub võõrastemaja. Omaette vaatamisväärsused on kohvimaja, teine härrastemaja, tuvimaja, jääkelder ja palmimaja (ühe palmiga). Mõisas on tavaks pulmi korraldada. Giid rääkis nendest huvitavatest lugusid. Mõisas kasvatatakse köögivilja, maitsetaimi ja lilli. See läheb oma söögilauale.

15. mail avatakse mõisas uus öko-külastemaja, koristamine käis täie hooga. Vihulat tahaks uuesti külastada siis, kui terve mõisakompleks on taastatud. Kell 19.00 vaatasime Rakvere Teatri väikeses saalis teatrietendust - Conar McPhersoni "Teisel pool". Teatrikülastus oli täis ootamisi. Istusime neljast laudast, laual klaasid iiri viskiga. Etendus oli tore ja lõpp eriline – pakuti süüa ja õlut. Ööbisime Katarina külastemajas, kust alustasime hommikul tagasisõitu. Uudistasime Rakvere turul pakutavat ja tegime ka väiksed sisseostud. Edasi siirdusime Rakvere

Linnusesse. Väravas täiendasime oma riietust, et tunda veidi rüütliaja hõngu. Giid Nata rääkis meile palju huvitavat linnuse ajaloo ja tutvustas säilinud linnust. Algselt tutvusime kitseperekonnaga ja lambatalledega, kellele on linnus koduks. Vaadata oli palju ja huvitavat. Ei puudunud ka isetegemise võimalused. Keskaegseid karke taheti väga proovida. Kõndimine karkudel tuli kõige paremini välja Meelisel. Huvitavamad ja meeldejäävad olid linnuses laskemoona kelder, keskaegsed peldikud, veinikelder, õuduste- ja piinakamber ning põrgu, kuhu kõik ei läinudki. Tagasiteel imetlesime 8 m kõrgust Jägala juga. Edasine kojusõit kulges viperusteta. Öhtul tõi bussijuht Meelis väsinud reisisellid päris koduukse ette. Suur tänu Helile ja Meelisele toredate päevade eest!

Tänulikud reisijad

Kuidas käituda liikluses sõidukijuhina?

Kevad kogub järjest enam tuure. Teedele, tänavatele on ilmunud esimesed kevadekuulutajad mootorijõul ja kondiauruga liikuvad kergsõidukid – mopeedid ja jalgrattad. Seekordset lugu ajendaski kirjutama vajadus veelkord noortele liiklejatele ning nende vanematele meelde tuletada, kuidas käituda liikluses sõidukijuhina, sest liikluseeskirja mõistes jalgratas ja mopeed on sõidukid ja isik, kes neid liikumisvahendeid teel kasutab, on juht. Kõigepealt soovitus vanematele. Enne kui hakkate oma lapsele muretsema kas eelpoolnimetatud sõidukit, veenduge selles, kas see on lapsele eakohane ja kas ta ikka saab sellega liikluses hakkama. Muidugi on lapsel hea meel, kui ta saab ühel päeval ilusa ja läikiva jalgratta, mopeedi või ATV omanikuks ja kindlasti on tal kange tahtmine sellega kohe sõitma minna. Oskused ja teadmised sõiduki ohjeldamiseks ja teel liiklemiseks aga puuduvad. Vanus aga ei luba veel teel iseseisvalt liigelda ja ongi tegemist õigusrikkumisega, mida vanem oma teadmatuses ise on soosinud.

Jalgrattaga tohib teel sõita isik, kes on vähemalt 10 aastat vana. 10–15aastaselt jalgratturil peab teel liigeldes olema kaasas ohutu sõidu võtete tundmist tõendav tunnistus ehk maakeeli jalgratturi juhiluba. Väga vähestel noortel jalgratturitel on see tunnistus teel olles kaasas. Siinkohal paneks lastevanematele südamele.

Kontrollige, kas teie lapsel on hommikul kooli minnes ikka see tunnistus koolikotis või jopetaskus. Mopeediga, milleks on sõiduk, mille valmistajakiirus ei ületa 45 km/h ja mille sisepelemismootori töömaht ei ületa 50 kuupsentimeetrit, võib teel liigelda isik alates 14. eluaastast ja 14–15 aastasel mopeedijuhil peab samuti teel liigeldes olema kaasas tunnistus, mis tõendab, et tema tunneb liikluseeskirja ja tunneb ohutu sõidu võtteid. Mõistagi peab liikluses kasutatav jalgratas olema tehniliselt korras ja mopeedi tehnoseisund vastama valmistajatehase nõuetele. Jalgratturil kiivri kandmise kohustus siiani veel ei ole, küll aga on see soovitatav ja seda eriti lastel. Mopeedijuht peab kandma kiivrit, samuti peab mopeedil sõites ees põlema valge tuli. Lisanõuded jalgratturitele ja mopeedijuhile on kirjas liikluseeskirja 25. peatükis paragrahvides 229–236. Lapsevanematel tekib kindlasti küsimus, kuidas on võimalik lapsel, kui ta on jõudnud teatud vanuseni, muretseda jalgratturi või mopeedijuhi luba. Noorte jalgratturite koolitamisega ja lubade väljaandmisega tegelevad koolid koostöös Maanteeameti ja politseiga. Mopeedijuhi eksameid võtab vastu ja lube väljastab Autoregistri büroo ja selleks tuleb noorel mopeedihuvilisel kõigepealt selgeks õppida liikluseeskirja ning praktiline sõit. Muidugi tekib kohe järgmine küsimus, kus siis see noor liikleja kõik vajalikud oskused omandab, et eksamikõne minna. Kindlasti leidub mõni vaba, muuks liikluseks suletud väljak, kus on võimalik maha märkida õpperaja elemendid, et seal sõitu

harjutada, kuid seda võib teha ainult omaniku nõusolekul ja vanemate järelevalve all.

Pika jutu kokkuvõtteks ka mõned internetiaadressid, kust saab vaadata liikluseeskirja, tutvuda jalgratturi ja mopeedijuhi eksami ja lubade väljastamise tingimustega ning lahendada liiklusteste:

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=927101> (Liikluseeskiri)
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13093623> (Liikluseadus)
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12831992> (juhiluba, eksam)
<http://erna.ark.ee/eksamikyssid/index.html> (liiklustestid)
<http://www.ark.ee/atp/index.php?id=880> (sõidueksamid elemendid)

Vaatamata sellele, et olen ka oma eelnevates artiklites vallaarhvale oma vara kaitset südamele pannud, siiski hakkab õisel ajal ringi liikudes silma inimeste ükskõikne suhtumine. Jalgrattad ja ka mopeedid, mis on jäetud välja, on lukustamata. Mõni noormees või tütarlaps on oma sõiduriista koguni keset teed vedelema jätnud. Kui seda hommikul enam samast paigast ei leia, ei ole ju kedagi teist mõtet süüdistada. Kõik on oma lohkuse süü. Olgem ikka hoolsamad ja katsume oma kallist vara võõrasse valdusesse sattumise eest kaitsta. Lõpetuseks soovin kõigile ilusat ja teguderohket kevadet, sooja suve ja turvalist liiklemist.

Andrus Roosa
juhtivkonstaabel

Suur laupäevak 2. mail

Rõõm oli kohtuda laupäevakul paljude toredate inimestega. Kohal oli EDU-, SIPEKO liikmed kui ka tublid jõusaali kasutajad.

Hulga tööd jõudsime suure rahva hulgaga ära teha. Noored jõusaali kasutajad olid väga agarad riisujad, nende abiga sai õue vanast lehesodist päris puhtaks. Luidja külas elavad hambaarstide perekondade meespoolel valmistatud päris uskumatult ilusa pikniku laua. Ja siinjuures peame tänama kohe Haiti Voolaidi, kes selle jaoks meile annetas laua materjali. Sipeko liikmed olid suurem osa usinasti kuuri juures ametis ja lõhkusid viimased ahjupuud lõhki ja panid osaliselt ka riita. Pärast tulid ka teised neile appi ja ladusid ülejäänud puud ära ja tehti ühiselt kuuri ümbrus korda.

Juba pikka aega on meil mureks olnud vananenud sireli hekk ja nüüd siis talgute korras saime osaliselt vana välja ja loodame et ehk uus mis juba kasvamas tuleb veidi ilusam. Tulevikus tahame siiski istutada päris uue ja korralikuma heki. Aga ega kõike ühekorraga ka ei saa. Laupäevakut lõpetati väikese tagasihoidliku

piknikuga. Laud sai kaetud osaliste poolt toodud võileibade ja pitsadega. Vahetati muljeid ja peeti plaani mida veel võiks teha, et meie maja ümbrus oleks ikka ilus ja korras.

Me täname kõiki osalejaid kes võtsid aega ilusal kevadpäeval ja panid oma panuse seltsimaja heakorrale

Lõunatee koos mõttetalgutega

23 aprillil Jüripäeval koguneti seltsimaja Lõunateele ja mõttetalgutele. Jah Mõttetalgud on ju tegelikult 1 mail kuid meie talgud on sellega Erika Paju valmistatud selleks päevaks ette koos Maiega toredate teelaua, kuhu oli pandud mitmeid erinevaid tee sorte. Milleks, et teada saada kui paljud üldse tunnevad meie ravimtaime teesid. Üllatuseks, pea kõik arvati ka ära. Õiged vastused võrreldes vähe teistsugused. tee nimedest oli asetatud taldrükute alla, et nad saaksid ka kinnitust oma arvamusele. Samas valmistasime ka kahte erinevat tee sorti joogiks. Erika tutvustas millised väärtused on ravimtaime teedel, mida just praegu võimalik korjata ja kuidas neid õieti valmistada, et neist ka kasu oleks. Küllalisenä oli meie üritusel Kõrgessaare

Vallavanem Jaanus Valk. Vallavanemaga arutasime millised võimalused oleksid meil maja paremini üleväl hoidmiseks ja leidsime, et me peame ikka leidma mõne teenuse mida kogukonnale saame pakkuda et paremini toime tuleksime. Küsimusi oli meil mitmeid, millele ta ka vastuseid jagas. Üheks suuremaks oli meil meie tuleviku plaani võimalik ellu viimine. Planeerime vanast kuuri hoonest ehitada kangastalgude klassi ja samas kõrvale uue puukuuri. See mõte talle ka meeldis, kuid ellu viima peame suutma enda jõududega. Kuid kes ei proovi, see ei saavuta ka midagi. Paika sai pandud ka laupäevaku kuupäev ja võimalikud tööd, mida sellel päeval tahaksime valmis saada. Lõpetuseks täname kõiki osalejaid.

Maie Rõmmel

MANALATEED LÄINUD
ENDEL KÖÖK